

Zdeněk Burian

schilder van de prehistorie

WILLEM O. DE JONGSTE *

Ik moest de opening missen op 30 augustus, jammer want ze schenken altijd een behoorlijk glas wijn en ook de hapjes zijn niet te versmaden. Ook miste ik de kans om eens een echte Tsjechische kanselier te ontmoeten. De tentoonstelling waar het om ging 'Zdeněk Burian - schilder van de prehistorie' staat nog tot begin januari, dus haast hoefde ik niet te maken. Toen 'de Volkskrant' er onlangs in de wetenschapsbijlage lovend over schreef, ben ik toch snel gaan kijken in het museum. Ik bracht er een nostalgisch uurtje door.

Sneeuwschuivende mammoeten

Ze hebben flink uitgepakt aan de Westzeedijk: voor de tentoonstelling is de grote Parkzaal gebruikt. Er zijn zeker 75 werken van de bekende Tsjechische kunstenaar te zien. Het zijn schilderijen (op doek en papier, maar ook tekeningen) van dinosaurussen, vliegende reptielen, sneeuwschuivende mammoeten, vroege neushoorns, woest uitzieende oermensen, Silurische riffen en Ordovicische landschappen. Prachtig en angstaanjagend tegelijk is Burians beeld van onze planeet 2,5 miljard jaar geleden: kaal en leeg met veel vulkanen en meteorietkraters. Gelukkig hangt ook de *Tarbosaurus bataar* op de expositie [zie omslag (red.)]. Ik dacht dat het origineel van deze Burian-icoon veel groter zou zijn.

Het tentoongestelde ensemble is afkomstig uit de collecties van het Moravisch Museum en het Museum Anthropos in Brno. Ze waren eerder in deze samenstelling te zien in de Musea van Montbéliard in Frankrijk. In Rotterdam zijn ze aangevuld met spullen uit de verzameling van Dick de Swart: (vitruines vol) boeken, boekomslagen, prentbriefkaarten, postzegels, sigarenbandjes en telefoonkaarten waarin en waarop Burians werk is afgebeeld. Aan de lange wand hangt werk van drie Tsjechen die nog

leven: Pavel Dvorský (oermensen), Jan Dungel (toekans) en Petr Modlitba (een allegaartje). Waarom is me eigenlijk niet duidelijk, want hun illustraties missen de sfeer die Burian weet op te roepen.

Reuzenzwanen

Bij elk tentoongesteld werk is een klein bordje op de wand geplakt met informatie over hetgeen op het schilderij te zien is, wanneer ze op de aardbol leefden en een paar regels die de organismen en/of het oerlandschap in de evolutionaire context plaatsen. Daarin meen ik de licht cynische pen van professor Reumer te herkennen. Zo lees ik bij het schilderij van de dwergolifant *Elephas falconeri*, die niet helemaal in de juiste verhouding met het omringende landschap is gezet: 'We zien hier een dwergolifant van het eiland Malta, afgebeeld in het gezelschap van reuzenzwanen'.

Afgezien van een enkele *lapsus manu*, was Burian natuurlijk de grootmeester van de paleontologische reconstructie. Hij is (oostelijk van Greenwich) met het 'reanimeren' van fossielen begonnen en het beeld dat wij van de prehistorie hebben, is te danken aan zijn schilderwerk. In de Nieuwe Wereld was dat Charles R. Knight (1874-1953) waarvan ik het eveneens fabelachtige werk ooit in het American Museum of Natural History in New York heb gezien. Burian (1905-1981) is een generatie jonger, maar zat opgesloten achter het IJzeren Gordijn. Hierdoor werd zijn werk pas later (na 1960) in het vrije westen bekend.

De tentoonstelling is een feest van herkenning voor iemand zoals ik. Eigenlijk zonder het te weten, ben ik groot geworden met de plaatjes van Burian. Op de lagere school hingen wandplaten van oermensen die in mijn geheugen gegrift zijn. Direct bij binnenkomst in de expositieruimte loop ik er tegen aan. Ook mijn eerste boek over de oertijd (Kai Petersen - Prehistorische Dieren - Moussault's Uitgeverij NV Amsterdam, 2^e druk, 1967) blijkt vol te staan met afbeeldingen van Burian, zo te zien zonder bronvermelding gekopieerd door illustrator Verner Hancke.

Ik heb geen enkele ordening in de tentoonstelling kunnen vinden. De schilderijen hangen niet in chronologische volgorde, niet beginnend bij de oersoep en eindigend bij de Neanderthaler, ook niet dier-systematisch, en zelfs niet op kleur. Het hindert niet. Ze hangen er om van te genieten.[]

DE TENTOONSTELLING IS
IN DE PARKZAAL
OPGESTELD.
[FOTO: KEES MOELIKER]

'Zdeněk Burian (1905-1981) - schilder van de prehistorie'

duurt nog t/m 4 januari 2009

'IK HEB GEEN ENKELE
ORDENING IN DE
TENTOONSTELLING
KUNNEN VINDEN'.
[FOTO'S: KEES MOELIKER]